

Nr 194.

Av herr **Janson** i Frändesta m. fl., om anslag för bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m.

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 29, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. anvisa ett anslag av 80,000 kronor. För innevarande budgetår anvisade 1939 års lagtima riksdag ett anslag av 143,000 kronor för samma ändamål, av vilket belopp dock i enlighet med den av 1939 års urtima riksdag godkända besparingspropositionen, nr 79, ett belopp av 11,000 kronor ej må tagas i anspråk. För ändamålet står sålunda för innevarande budgetår ett belopp av $143,000 - 11,000 = 132,000$ kronor till förfogande. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att detta anslag för nästkommande budgetår skall minskas med 52,000 kronor.

Till belysande av den betydelse för jordbruket, som ifrågavarande verksamhet, den lokala gödslings-, sort- och ogräsförsöksverksamheten, tidigare ansågs ha, och, såsom kommer att framgå av det följande, i ännu högre grad har i nuvarande läge, må anföras:

I ett den 16 december 1933 avgivet betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område, anförde utredningsmännen bland annat att den lokala försöksverksamheten vore av sådan betydelse ej endast för de lantbrukare, vilka själva hade försök, utan även för jordbruket i dess helhet, att statsbidrag borde lämnas denna verksamhet. Samtliga myndigheter, som bereddes tillfälle yttra sig över utredningen, tillstyrkte detta utredningsmännens förslag. Då frågan om försöksverksamhetens organisation behandlades av 1936 års riksdag, beslöt riksdagen även i princip att statsbidrag skulle utgå till den lokala försöksverksamheten. Av denna anledning hemställde styrelsen för försöksväsendet på jordbruksområdet i sina anslagsäskanden för budgetåret 1937/38 om anvisandet av ett belopp av 132,000 kronor för ändamålet. I sin motive-ring till dessa äskanden anförde styrelsen, bland annat, följande:

Den lokala fältförsöksverksamhetens uppgift kunde sägas vara att utröna, vilka driftsåtgärder i form av gödsling, kalkning, sortval m. m. som under olika klimat- och jordmånsförhållanden samt med hänsynstagande till jordbrukets förutsättningar i övrigt vore de ur ekonomisk

synpunkt fördelaktigaste ävensom att sprida kunskap härom till jordbrukarna. Härav följde, att särskilt gödslingsförsöken i första hand hade betydelse för de jordbrukare, hos vilka försöken utfördes, eftersom försöksresultatet berodde av faktorer, som kunde växla avsevärt från plats till plats. Det hade emellertid visat sig, att därest ett icke alltför ringa antal försök årligen anställdes och dessa planlades, bearbetades och sammanställdes med hänsynstagande till föreliggande omständigheter såsom driftsform, klimat samt jordmånsbeskaffenhet ur fysikalisk och kemisk synpunkt, medeltal kunde beräknas, vilka vore ägnade att tjäna till icke ringa ledning för det stora antal jordbrukare, som ej kunde få egna försök utförda. Den lokala gödslingsförsöksverksamheten tjänade härigenom ett så stort allmänt intresse, att den vore väl värd statsmakternas ekonomiska stöd.

De lokala sortförsöken tjänade omedelbart ett mera allmänt intresse, i det att de vid sådana försök vunna resultaten visat sig som regel vara i högre grad än gödslingsförsökens resultat direkt tillämpliga, inom en större, försöksplatsen omgivande bygd. Det syntes på grund därav vara berättigat, att försöksvärd för dylikt sortförsök erhöle viss ersättning för sitt arbete och övriga kostnader för försöket.

I detta sammanhang torde jämväl böra understrykas, att den lokala försöksverksamheten i dess olika former vore av stor vikt för upprätthållandet av en önskvärd kontakt mellan den egentliga försöksverksamheten och jordbruket.†

Sedan lantbruksstyrelsen funnit, att vissa jämkningar av de föreslagna beloppen kunde göras, upptogs i 1937 års statsverksproposition ett anslag av 129,000 kronor för ändamålet, vilket även anvisades av riksdagen. Nästpåföljande budgetår, 1938/39, utgick anslaget, sedan vissa jämkningar och överflyttningar företagits, med 123,000 kronor. Detta belopp visade sig emellertid otillräckligt emedan verksamheten ökade i omfattning, och vederbörande anslagskrävande myndighet, som nu är styrelsen för lantbrukshögskolan, anhöll därför att beloppet för budgetåret 1939/40 skulle höjas till 143,000 kronor. Denna anhållan vann Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall.

Den nedskärning av anslagsbeloppet, som chefen för jordbruksdepartementet ansett sig böra förorda, skulle medföra ödesdigra följder ej endast för den lokala försöksverksamheten utan även för jordbruket i dess helhet. Det är i nuvarande läge av allra största vikt för landets livsmedelsförsörjning att jordbrukets produktionsförmåga bibehålles i sin nuvarande omfattning och helst ytterligare utökas. Detta måste ske, trots att en viss knapphet kan beräknas komma att råda på en för växtodlingen så viktig produktionsfaktor som konstgödselmedel. En viss ransonering av fosforsyrehaltiga konstgödselmedel har sålunda redan måst genomföras. Det är under dessa förhållanden tydligt, att alla åtgärder, som kunna bidra till att de kvantiteter konstgödselmedel, som stå oss till buds, finna bästa möjliga användning, på allt sätt böra understödjas. Ett fortsatt utförande av lokala gödslingsför-

sök i största möjliga utsträckning är en av de viktigaste av dessa åtgärder.

Det förtjänar vidare påpekas, att den lokala försöksverksamhetsorganisationens bibehållande i sina nuvarande former utgör en viktig förutsättning för att jordbruksförsöksanstalten skall kunna genomföra sin egen försöksverksamhet i erforderlig utsträckning. Denna försöksverksamhet har för det kommande verksamhetsåret helt inriktats på av det nuvarande läget aktualiserade problem. Ehuru ytterligare omständigheter, som tala för ett bibehållande av den lokala försöksverksamheten i nuvarande omfattning, skulle kunna andragas, må det anförda vara nog.

Det anslag, som för innevarande budgetår stått till verksamhetens förfogande, har enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser disponerats på följande sätt:

Bidrag till lokala gödslingsförsök	kronor	77,840: —
» » inköp av konstgödselmedel	»	21,212: 33
» » lokala sortförsök	»	20,000: —
» » » ogräsförsök	»	4,000: —
Bestridande av kostnader för jordanalyser	»	6,000: —
Anordnande av fortbildningskurser i försöksteknik . .	»	3,000: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>152,052: 33</u>

Vid beräkandet av anslagsbehovet för innevarande budgetår torde man böra utgå ifrån, att en viss tillbakagång av verksamheten under nuvarande läge är ofrånkomlig. En minskning av bidragen till de lokala gödslingsförsöken är därför motiverad och vi ha sålunda för detta ändamål beräknat ett belopp av 70,000 kronor. Kostnaderna för inköp av konstgödselmedel torde emellertid trots en något mindre verksamhet ej kunna sänkas, enär vissa konstgödselmedel stigit i pris. Vi beräkna sålunda för detta ändamål ett belopp av 22,000 kronor. Sortförsöksverksamheten kan enligt vad vi inhämtat utan olägenhet inskränkas något, varför för detta ändamål endast torde erfordras ett belopp av 15,000 kronor. Kostnaderna för kemiska analyser beräknas oförändrade till 6,000 kronor. Den lokala ogräsförsöksverksamheten torde för året kunna inställas, enär jordbruksförsöksanstalten i sin egen försöksverksamhet upptagit en hel del för ogräsbekämpningen viktiga problem. Likaså torde ej någon kurs i försöksteknik behöva anordnas under året. Anslag beräknas sålunda icke för några dessa ändamål. Däremot anse vi i likhet med departementschefen, att i ifrågavarande anslagsbelopp en viss summa, förslagsvis 3,000 kronor, bör avses för försök rörande bekämpandet av bladmögel hos potatis. För den lokala försöksverksamheten får sålunda för budgetåret 1940/41

beräknas ett anslag av $70,000 + 22,000 + 15,000 + 6,000 + 3,000 = 116,000$ kronor.

Därest omständigheter, vilka nu ej kunna förutses, skulle medföra, att antalet anslagsberättigade lokala gödslingsförsök skulle bli väsentligt mindre än det av oss beräknade eller 3,500, bör det tagas under övervägande, huruvida icke såsom ersättning för de försök, vilka icke kunna komma till utförande, upprättandet av s. k. markkartor borde på lämpligt sätt stimuleras. Vid lantbrukshögskolans kemiska institution ha nämligen utarbetats metoder för bestämning av odlingsjordens innehåll av för växterna tillgängliga mängder fosfor och kalium, vilka vid av jordbruksförsöksanstalten i stor skala utförda undersökningar visat sig giva mycket tillförlitliga upplysningar om den undersökta markens gödslingsbehov med avseende på dess båda växtnäringsämnen. Dessa kemiska analysmetoder kunna sålunda i viss mån ersätta fältförsöken. Härtill kommer, att man genom en snabb och billig undersökning av jordproven även har möjlighet att någorlunda tillförlitligt bestämma jordens kalkbehov. Sitt största värde få de kemiska undersökningsmetoderna, om de användas för en systematisk inventering av samtliga till en egendom hörande åkerjordar. Som resultat av dessa undersökningar erhålla jordbrukarna s. k. markkartor, vilka giva en god överblick av åkerjordarnas fosfor-, kalium- och kalktillstånd på olika delar av egendomen, och sålunda äro till mycket god ledning vid tillförandet av konstgödsel och kalk.

Kostnaderna för upprättandet av dylika markkartor belöpa sig till 5—6 kronor per hektar, och äro sålunda, jämförda med kostnaderna för en allsidig konstgödsling, ej avskräckande. För en hel del mindre jordbrukare kunna dock de kontantutgifter, som markkarteringen medföra, ställa sig avskräckande. Detta är så mycket mer att beklaga som det just är de mindre jordbrukarna, vilka skulle kunna ha mest att vinna av markkartorna. Det stöter nämligen ofta på stora svårigheter att hos mindre jordbrukare anlägga gödslingsförsök i behöflig omfattning. Av denna anledning få vi föreslå, att, därest antalet lokala gödslingsförsök under år 1940 skulle bli väsentligt mindre än det av oss beräknade, en viss del av det bidrag, som av oss beräknats för dessa försök, förslagsvis upp till ett belopp av 20,000 kronor, måtte få tagas i anspråk för bidrag till mindre jordbrukare för upprättande av markkartor på sina gårdar. Närmare anvisningar rörande dessa bidrags fördelning m. m. torde det ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1940/41 anvisar ett anslag av kronor 116,000,

samt att riksdagen förklarar hinder ej möta att av detta anslag ett belopp av intill 20,000 kronor må tagas i anspråk för bidrag till mindre jordbrukare för upprättandet av s. k. markkartor.

Stockholm den 23 januari 1940.

Stig Janson

i Frändesta.

Gösta Liedberg.

A. Casenberg.

Jonas Eriksson,

Frägsta.
